

Orientalisztika és antropológia

Interjú Bellér Ildikóval*

Filológusként kezdted, ám legtöbb kutatásodat antropológusként végzed. Mi a két tudomány viszonya szakmai életeden belül?

Budapesten a bölcsészkaron három szakot végeztem 1981-ben, angolt, törököt és régészetet. Eredetileg régésznek készültem, úgyhogy azt kellene elsőként említenem, de azóta éppen a régészet az, amely szinte teljesen háttérbe szorult. A török szakot a régészet miatt vettem fel. A hódoltság kori régészettel szerettem volna foglalkozni, és ez a kombináció akkoriban még hivatalosan nem létezett. Budapesten a török szakon vagy oszmán török történelmet vagy török filológiát lehetett hallgatni. Régészeti tanulmányaim mellé az oszmanisztikára lett volna szükségem, de a hallgatók alacsony száma miatt két évekenként indult csak oszmanisztika. A kérdéses évben éppen a filológián volt a sor, így – jobb híján – ott kezdtem. Ezen a szakon a hangsúly a török nyelven és irodalmon volt, de – ami számomra a legérdekesebb volt – a tananyag messze túlmutatott az Oszmán Birodalom határain, megismertetett minket a török típusú nyelveket beszélő csoportokkal, akik történetileg a Balkántól Ázsián át Északnyugat-Kínáig és Kelet-Szibériáig megtalálhatók. (Manapság természetesen nagy számban élnek törökországi törökök Nyugat-Európában is.) Ez számomra egy új világ volt, és mi tagadás, érdeklődésemben benne volt az egzotikum iránti vonzódás is. A nyelvészeti és szövegközpontú tanítás hagyományos filológiai keretek között folyt, ami óriási ellentétben állt az angol szak modern nyelvészeti megközelítésével. Doktori disszertációmát hagyományos filológiai témáról írtam Angliában (University of Cambridge) 1989-ben: a nyugati török nyelvek történetének egy bizonyos fejlődési állomását próbáltam megragadni egy Iránból származó, 15. századi szöveg segítségével.

Az antropológiával személyes okoknál fogva kerültem kapcsolatba. Férjem, Chris Hann walesi származású szociálintropológus, a nyugat-európai kutatók között az elsők között volt, aki Kelet-Európa iránt érdeklődött. Magyarországi kutatása után elkerültem vele Lengyelországba, és passzívan részt vettem ottani, vidéki terepmunkájában. Már az 1980-as években megpróbáltuk érdeklődésünket valamelyest összekötni, és a lengyel út után egy évet töltöttünk Törökországban, majd fél évet Hszincsiangban, ahol Urumcsiban részben ujurul tanultam, részben az Orvosi Egyetemen angolt tanítottam. Kutatásra azonban, engedély hiányában, nem kerülhetett sor.

Mi volt az első antropológiai terepmunkád?

Az 1990-es évek elején közösen kaptunk egy tudományos ösztöndíjat, amelynek értelmében Északkelet-Törökországban, a Fekete-tenger partján kutattunk. Ez volt az első olyan alkalom, amikor nem csak mint passzív szemlélő vettem részt szociálintropológiai terepmunkán. A vidék, ahol dolgoztunk, etnikailag összetett, a kaukázusi nyelvet be-

szélő, őslakosnak tekinthető lazok mellett élnek itt a korábban egy örmény típusú nyelvet beszélő hemsinliek, törökök és grúzok is. A kutatás központi kérdése az etnicitás, az állam és a piac társadalom- és identitásformáló szerepe volt. A munka kötetlen beszélgetéseket, interjúkat, a hivatalos szervekkel való kapcsolattartást éppúgy magában foglalt, mint például a helyi kisvárosi bíróság valóperes aktáinak olvasását, bírósági üléseken, esküvőkön, uzsonnákon, hivatalos rendezvényeken, valamint fundamentalista imadélutánon való részvételt. Az ezt a munkát összefoglaló közös könyvünk a közeljövőben jelenik meg.

Ezt követte azután az ujjur kutatás. Ennek középpontjában az ujjurok körében az elmúlt száz év alatt történt politikai események hatására végbement változásokat és folytonosságokat próbáltam dokumentálni.

Volt-e ezen belül lehetőség a filológiai és a „klasszikus” antropológiai módszerek kombinálására?

A hivatalos kutatási idő mintegy egyharmadát tette ki a terepmunka, és kétharmadát a szövegmunka. Az ujjurok jelenlegi helyzete Kínában a tibetiekéhez hasonló, autonóm területüket belső gyarmatosítás jellemzi. Mindez erősen befolyásolja a kutatási lehetőségeket. Levéltári munka (legalábbis külföldi kutató számára) elképzelhetetlen, és a terepmunka szigorú ellenőrzés alatt folyt. Ugyanakkor éppen filológiai tanulmányaimból tudtam, hogy igenis létezik irodalom az ujjurokra vonatkozóan, amely elérhető Kínán kívül. Ez az irodalom igencsak eklektikus, de ennek összefoglalásával rekonstruálhatók a hagyományos (1949 előtti) társadalmi élet legfontosabb jellemzői, a modern terepmunka pedig lehetővé teszi a szocialista átalakulás és ennek legújabb mozzanata, a „szocialista piacgazdaság” hatására bekövetkezett változások megragadását.

A szövegek egy részére a svédországi Lundban tettem szert, és a 20. század első feléből, helyi szerzők tollából származó leírásokat tartalmaznak: a svéd misszió tagjainak kérésére írtak a helyi vallási értelmiség tagjai saját kultúrájukról. Fontosnak tartom a nagy terjedelmű, nyugati utazók tollából származó leírásokat (bár a bennük rejlő értékítéleteket óvatosan kell kezelni), és ugyancsak fontosak azoknak a filológusoknak a kiadott szövegei, akik a keleti török nyelv kutatását szövegmutatványok gyűjtésével végezték. Ezek a szövegek ismertek a filológusok számára, de rejtve maradnak az antropológusok előtt. Pedig a régi orientalisták, valóban sokoldalú tudósok lévén, érdeklődésüket kiterjesztették a kultúra és a társadalom kutatására is. Az általuk lejegyzett nyelvi anyag sok töredékes, de ugyanakkor fontos néprajzi információt tartalmaz. Szájhagyomány útján továbbadott szövegek mellett lejegyezték helyi emberek beszámolóit a társadalmi élet legkülönbözőbb mozzanatairól: családi és vallási ünnepekről, a mezőgazdaságról, a hét-köznapiokról, a gyógyításról, a háborúról, a nemek közötti munkamegosztásról és még sok más egyébről.

Noha az információ mindenütt töredékes, ezek összeszedésével és a terepmunka során gyűjtött adatokkal való összevetésével már lehet valamit kezdeni. Bár a korlátozások miatt a terepmunkában is sok a hiányosság, azt hiszem, hogy a két típusú anyag összekötése mégis eredménnyel jár. Az eklektikus anyag feldolgozásához a történeti antropológiából és a népi kultúra (*popular culture*, *Alltagsgeschichte*) modern kutatóitól kaptam ihletet. Nagyon izgalmasnak találom nemcsak azt, hogy az antropológusok hogyan

adnak történeti mélységet modern kutatásaiknak, hanem azt is, hogy történészek hogyan alkalmazzák az antropológia módszereit saját anyagukra. Példának Caroline Bynum, Peter Burke és a magyarok közül Klaniczay Gábor munkáit említeném.

Mik a kutatási terveid a közeljövőre vonatkozóan?

Ha ennek az anyagnak a teljes feldolgozásával elkészülök, hasonló megközelítésű munkát szeretnék néhány (egyébként történész és filológus) német kollégával végezni. A tervezett új projekt is Belső-Ázsiára vonatkozik. Kiindulópontunk itt is az interdiszciplinaritás, szövegalapú munkánkat, amely történeti mélységet biztosít, a kortárs társadalomban végzett terepmunkával szeretnék összekötni, és terepmunkára valószínűleg elsősorban Özbekisztánban, esetleg Kazahsztánban kerül majd sor. (Szeretnék Hszincsiangba visszamenni, de a jelenlegi politikai helyzet miatt ez most nem reális.) Nagyon izgalmasnak találom, hogy német kollégáim, akiknek tudományos háttere nem az antropológia, milyen nagyfokú érdeklődést és nyitottságot tanúsítanak a társadalomtudományok témái és módszerei iránt.

Az etnicitás iránti érdeklődésed mennyiben a választott téma hatására alakult ki? Vagy épp fordítva történt: az érdeklődésed határozta meg a kutatás helyszínének a kiválasztását?

Egyetemi éveim alatt az etnicitás soha nem merült fel központi kérdésként. Mégis, turkológiai tanulmányaink során akarva-akaratlan szó esett a témáról, bár soha nem közvetlenül. Elsősorban a török, iráni, indoeurópai, mongol, mandzsu-tunguz népek történeti mozgásai és 20. századi elhelyezkedésének bemutatása változtatta meg a Szovjetunióról még a középiskolában kialakított viszonylag homogén képet. Különösen furcsálltam, hogy török nyelvű népek találhatók a modern Kínában is, amiről Európában általában még homogénebb képünk van, mint a Szovjetunióról volt akkoriban. Az ujgurok iránti érdeklődésem is ebből az időből származik. Igaz ugyan, hogy a sztálini (és az ezt a modellt követő) kínai nemzetiségi politika a nemzetiségeket hivatalos elismerésükkel próbálta ellenőrzése alatt tartani, de a mi szocialista történelemoktatásunkban a demográfiai, kulturális, vallási stb. sokféleséget soha nem hangsúlyozták ki igazán.

Az etnicitás témáját manapság nehéz elkerülni. Amikor Lengyelországba kerültem, utolsó éves hallgató voltam a török szakon Budapesten. Mivel két szaktól már államvizsgáztam, és írtam egy szakdolgozatot is, külön engedélyt kaptam, hogy az utolsó, hatodik évetem Lengyelországban töltsöm, és évfolyamdolgozat-feladatnak egy, a karaimokkal kapcsolatos nyelvi témát kaptam. A karaimok korábban (a régi) Kelet-Lengyelország területén élt, ugyancsak török nyelvű népesség volt. Elődeiket még a középkorban telepítették be a lengyel királyok a Krím félszigetről, hogy a tatárjárás után megtizedelt lakosságot némiképpen pótolják. A karaimok a judaizmust vitték magukkal új lakhelyükre, amelyet a legújabb időkig megtartottak, és a héber írást alkalmazták kipcsakos típusú török nyelvükre. A 20. század viszontagságai során szétszóródtak, és csak egészen kis közösségek maradtak fenn, egy részük külföldön. (Csak mellékesen jegyzem meg, hogy a falu, ahol mintegy fél évet töltöttem, ugyancsak etnikai helycsere színtere volt: a korábban ott élt ukrán nyelvű lakosságot a háború után betelepített lengyelek váltották fel.)

Törökországi tartózkodásaim során az etnicitás témája újra meg újra felbukkant. A kurd probléma közismert, de kevesen tudnak például a lazokról, akik a Fekete-tenger keleti partján élnek, és jó részük a mai napig megőrizte a törökkel nem rokon, kaukázusi típusú nyelvét. A laz nyelv nem írott nyelv, és mint kizárólagosan beszélt nyelvet a kihalás veszélye fenyegeti. Történeti kutatások mutatják, hogy a lazok mintegy ötszáz évvel ezelőtt tértek át az iszlámra, felhagyva korábbi keresztény múltjukkal. A valláscsere valószínűleg elsősorban, bár nem kizárólag gazdasági kényszer – adómentesség – hatására ment végbe. A modern köztudat azonban a keresztény múltat teljesen elfeledte. Kutatásaink azt mutatják, hogy a lazok a 20. század második felében a török állam részéről kezdeményezett gyökeres gazdasági és társadalmi átalakulások eredményeként (amelynek során a korábban javarészt önellátásra irányuló mezőgazdasági termelést a tea monokultúrája váltotta fel) egyre sikeresebben integrálódtak a török államba.

Néhány külföldi kutató a laz nyelv kihalását és a laz anyagi és népi kultúra örökségének teljes eltűnését szeretné megakadályozni. Munkájuk eredményeképpen a nyugattörök nagyvárosokban, elsősorban az Isztambulban élő laz értelmiség körében az 1990-es években egy laz *revival movement* kezdődött. A dolog szépsége az, hogy a nagyvárosi laz aktivisták nagy része tudtommal nem beszél már a nyelvet, és némelyikük még soha nem is járt a lazok földjén, a Fekete-tenger délkeleti partján. Ha jártak volna, tudnák, hogy a helyi lakosság jó része – megítélésem szerint – őszintén vallja magát lazoknak és ugyanakkor töröknek, muszlimnak, fekete-tengerinek (ez Törökországon belül egy regionális kategória) és még sok más egyébnek. Társadalmi életük legtöbb mozzanata csak kismértékben vagy egyáltalán nem mutat eltérést a szomszédos hemsinli vagy török csoportokétól. Az aktivisták és egyes külföldi kutatók állítják, hogy mivel a török nemzetállam tagadja az önálló etnikai csoportok létét (egy török történész a lazok és a hemsinlik török múltját teremtette meg keserves munkával), a lazokat a félelem gátolja meg abban, hogy laz identitásukat hangsúlyozzák. Ez az irányzat hisz abban, hogy – régészeti kifejezéssel élve – „leletmentő” munkával a rátelepedett iszlám kultúra rétegei alól felszínre hozza a lazok „eredeti”, „tisztá” kultúráját.

Az ilyen irányú tevékenység szándékában rokonszenvesnek tűnik, de alapvetően elfogadhatatlan. Szemléletmódjában régimódi, de még nagyobb baj, hogy – amennyiben sikereket ér el – veszélybe sodorhatja éppen azokat, akiket védeni akar. És a nagy kérdés az, hogy van-e joga kívülről (a területén kívül élő értelmiségnek vagy akár egy német kutatónak) beavatkozni és a történelmi igazságosság nevében egy olyan (az iszlámtól „megtisztított”) etnikai tudatot rákényszeríteni a lakosságra, amellyel az aligha képes azonosulni.

Egyáltalán ki döntheti el, mi számít értéknek? Ha különböző embereknek eltérő érték-felfogásuk van, mondjuk a nyelv esetében, melyik az „igazibb”? Másrészt, ha nem foglalkozunk azzal, mi érték és mi nem, hanem azt mondjuk, minden csoportnak joga van a saját sorsával kapcsolatos döntésekre, akkor az a furcsa helyzet alakulhat ki, hogy ezek a „szellemi régészek” éppen azzal büntetik a ma élőket – azaz helyettük döntenek –, amely ellen tenni szerettek volna valamit.

Egy nyelvész számára egy nyelv kihalása tagadhatatlanul szomorú és elfogadhatatlan. Ugyanakkor megint felmerül a kérdés, hogy mennyiben van az értelmiségnek joga

egy integrálódott népeiségre akár saját (elfelejtett) nyelvének újratanulását vagy egy újonnan létrehozott írásbeliséget rákényszeríteni. Dél-Walesben a walesi nacionalisták sikerei eredményeképpen a walesi nyelv – idegen nyelvként való – oktatását minden iskolában bevezették, de sokan elégedetlenek ezzel a megoldással, szívesebben veszik, ha gyerekeik világnyelveket tanulnak. De példát lehetne hozni Közép-Ázsiából is: a szovjet korszak integrációs politikája olyan eredményes volt, hogy a 20. század végére sok kazak értelmiségi család anyanyelveként az oroszot használta. A mostani kazak politika, amely kazak hősokeket és dicsőséges történelmi múltat fabrikál, a kazak nyelv uralmát próbálja visszaállítani, amely legalább olyan problémás sokak számára, mint annak idején az eloroszosítás volt.

A lazokkal összehasonlítva egészen más az ujugurok helyzete a Kínai Népköztársaságban. Itt egy kelettörök nyelvet beszélő, muszlim kisebbség él egy idegen nemzetállam keretein belül. Szemben a lazokkal, akik beilleszkedtek a török államba, az ujugurok integrációjára a kínai államba nemigen van kilátás, a kapcsolatot gyarmati függésként lehet jellemezni. Mivel erről több szó esett a mellékelt cikkben, ezt nem ismétlem itt meg. Csak azt tenném hozzá, hogy Közép-Ázsia új köztársaságaiban, amelyeknek nagy része (többek között) török nyelvű népeket foglal magában, az etnicitás szintén előtérbe kerül. 1997-ben két hónapot töltöttem Kazahsztánban, Almaty egyik ujugur negyedében, Kínából menekült ujugurok között. Almaty etnikailag igencsak bonyolult összetételű nagyváros. Találkoztam ott Sztálin által a Kárpátaljáról odatelepített magyarokkal, lengyelekkel, de ukránok, kínaiak, kínai muszlimok, tatárok és – kis számban – németek is élnek az orosz, kazak és ujugur csoportok mellett. Amire nem számítottam, az az ujugurok csoporton belüli megosztottsága. Az ujugurok ugyanis az elmúlt száz év során a politikai változásokra reagálva több hullámban érkeztek Kínából Kazahsztánba. A korai átvándorlók közül egyes családok a 20. század első felében a szovjet ateista politikától tartva visszavándoroltak Kínába, majd amikor ott forró lett a talaj, újra vissza a Szovjetunióba. A legutóbbi kivándorlási hullámra az 1960-as évek elején került sor. Ez utóbbi ujugur betelepülőket „kínai ujugurnak” nevezik, megkülönböztetve őket a „helyi ujuguroktól”, akik több generáció óta a Szovjetunió, illetve Kazahsztán területén élnek. Ez utóbbiak jobban integrálódtak, és sikeresebben viselik el a politikai változások által okozott gazdasági nehézségeket. Az elhatárolódás a két etnikai alcsoport között inkább csak sztereotípiákban mutatkozik, amelyek azonban elég erősen tartják magukat majd negyven évvel az utolsó menekülthullám megérkezése után is, és hozzájárulnak az identitástudat alakításához. Hasonló belső megosztást mutatnak a kazakok is. A kazahsztáni kazakok egy része ugyanis Kína északi részéről, valamint Mongóliából vándorolt át.

Hogyan látod általában az antropológia és az orientalisztika kapcsolatát, lehetőségeit, illetve korlátait?

Vitatható, hogy a 19. században a Kelet-kutatás Európában milyen mértékben tartott lépést a nyugati világra irányuló társadalomtudományi kutatásokkal, de tény, hogy a 20. század végén sok helyen pozitívista és deskriptív beállítottságú konzervativizmus jellemezte. Manapság természetesen készülnek munkák a török nyelv(ek)ről a modern nyelvészet legújabb eredményeit felhasználva, ezek szerzői azonban a legritkább esetben tartják magukat „orientalistának”, és a nyelvészettel azonosulnak. A török nyelvvel

foglalkozó filológusok (elsősorban leíró nyelvészek, nyelvtörténészek) mellett a Kelet történészei azok, akik vállalják az orientalista „címkét”. Képzett antropológusok még akkor is szívesebben hangsúlyozzák antropológus voltukat, ha esetleg orientalisztikai tanulmányokat is folytattak (amire egyelőre kevés példa van). Pedig a hagyományos filológia művelői a szomszédos tudományágak között éppen a néprajzot tartották megközelíthető területnek. Valószínűleg még pontosabb, ha azt mondom, hogy a 19. század végének Kelet-kutatói nem ismerték a modern diszciplináris határokat: számukra természetes volt, hogy amikor egy kevésbé ismert török nyelvet, illetve dialektust akartak megismerni, szöveggyűjtésük során a helyi társadalom, gazdaság és kultúra rész kérdéseire is választ kerestek. Érdekes ezeket a szövegeket is figyelembe venni, és nemcsak mint nyelvészeti nyersanyagot, hanem mint néprajzi alapanyagot is kezelni. Követendőnek tartom ezeknek az orientalistáknak az interdiszciplinaritásra való törekvését is. Ennek fontosságát újabban a modern orientalisták egy része is felismeri. A filológia szintén nehezen megfogható fogalom, nyelvi (elsősorban nyelvtörténeti) és irodalmi kutatások jellemezték, de tágabb értelemben a filológusok körében helyet kapott a vallás- és kultúrtörténet, és sok más, a néprajzzal rokon témákra összpontosító kutatás is. Talán a filológiát leginkább szövegközpontúságán keresztül lehet jellemezni. Azonban szövegek pontos leírása, kritikai kiadása, részleteinek magyarázata manapság művelőinek egy része számára zsákutcának tűnik, a szövegek számukra akkor válnak izgalmassá, amikor nagyobb összefüggésekhez is elvezetnek.

Minek tekinthető szerinted ma az orientalisztika? Különböző tudományok gyűjteményének egy tágabb földrajzi specializáció keretében?

Azt hiszem, hogy a diszciplináris elnevezéseknek nincs különösebben nagy jelentősége, az orientalisztika elnevezést nem tartom különösebben szerencsésnek, létjogosultsága tudománytörténetileg igazolható csak. Ugyanakkor nem tartom akadálynak, ha valaki ez alatt az elnevezés alatt a nagyobb összefüggésekre is választ kereső, más tudományágak eredményeit is figyelembe vevő munkát végez.

Miként reagál az orientalisztika az „orientalizmus” néven kialakult kritikára? Ráadásul az orientalisztika és az antropológia itt mintha egy cipőben járna. Mindkettő a másik, mégpedig az Európán kívüli másik tanulmányozására jött létre. Ugyanakkor épp a Te cikked mintha azt mondaná, hogy vigyázni kell az önmeghatározásokkal, nehogy túlzott leegyszerűsítésekkel újabb kliséket gyártsunk.

Az az érzésem, hogy az orientalizmusvitára éppen azok reagáltak aktívan, akik amúgy is szívesen lépik át a diszciplináris határokat, de azt hiszem, az egész vita egyfajta érzékenységet teremtett a kutatókban. Én nem vagyok híve a diszciplináris kényszerzubonyoknak. Persze nehéz, amikor egy tudományágat szinte lehetetlen behatárolni, mert határai annyira bizonytalanok. Ez jellemzi az antropológiát és az orientalisztikát is. Nem lehet azt mondani, hogy ezek bizonyos pontokon érintkeznek egymással, vagy találkoznak, mert egyiket sem tudjuk határozottan körvonalazni. Mégis éppen ez a határtalanság az, amely nagy szabadságot ad művelőik számára abban, hogy milyen irányba vigyék tovább kutatásaikat, és milyen módszerekkel.

Szinte lehetetlen és nem is jogos összehasonlítani két olyan diszciplínát, melynek a definíciója annyira más jellegű. Az antropológia módszertani meghatározáson alapul, az orientalisztika földrajzi alapokon. Talán azt hangsúlyoznám, hogy az orientalisztika, amelynek különböző ágai *area studies*ként definiálhatók, lehetőséget ad arra, hogy az egy-egy földrajzi terület nyelvét, kultúráját, társadalmát jól ismerők a legkülönbözőbb tudományos módszereket felhasználva egymással kapcsolatot teremtsenek, és egymástól tanuljanak. Vagyis megint az interdiszciplinaritást hangsúlyoznám a merev, tudományok közötti határokkal szemben. Amennyiben az orientalisták hajlandók egy ilyen típusú nyitottságra, az orientalisztika megújítható, és modernizálhatja magát.

Az is érdekes, hogy az antropológián, néprajzon belül is megvívta (helyenként még csak vívják) a művelődéstörténeti *versus* társadalomtudományos szemlélet közötti csatát. Az orientalisztikában – ha van egyáltalán értelme egy ilyen átfogó szakmaelnevezést használni – most folyik ez. Gondolom, ez azt jelenti, hogy legalább két nagy szemléleti irány alakul ki, s a régebbi is fejlődik, megerősödik, épp a vita hatására. Vagy nem, mert épp hogy a szövegcentrikus kutatásokat ma leértékelik? Nem tudom, hogy mennyire lehet ezt mint csatát felfogni. Sokan folytatják a hagyományos szövegközpontú munkát, de megpróbálják a szövegeket tágabb kontextusba helyezni, és módszertanilag a társadalomtudományokhoz közelítve vagy azokból merítve a szövegeket értékelni. Ez inkább békés expanzió, semmint csata. A szövegközpontúság továbbra is lényeges, hiszen irodalomrok, nyelvészek és történészek amúgy is javarészt szövegekből merítik nyersanyagukat. Az orientalisták – vagy egy részük – módszereikben mutatnak nagyobb fokú nyitottságot és rugalmasságot.

Jelenlegi, hallei munkahelyed mely irányba igyekszik elmozdulni?

Tavaly ősz óta vagyok a németországi Halléban, és munkahelyem az Orientwissenschaftliches Zentrum. Ez megpróbál Halléban a keleti tanszékek és a Kelet-kutatással valamilyen módon kapcsolatban álló egyéb tanszékek és tudományos intézetek számára egy közös fórumot teremteni. Itt van most az új Max Planck Szociálintropológiai Kutatóintézet, amely szintén tagja a Kelet-kutatási Központnak. Közös előadásokat szervez, és igyekszik nemcsak a diákok szélesebb körét, hanem az érdeklődő nagyközönséget is elérni. Például középiskolák igényelhetik, hogy az iszlámról, buddhizmusról, a Közel-Keletről tartson számukra valaki előadást, annak szervezése rajtunk keresztül történhet. Ez fontos, hiszen Németországban sok a külföldi, és sokan egyszerűen az ismeretlentől való félelem miatt viseltetnek ellenszenvvel és bizalmatlanul irántuk. De megpróbálunk például az egyetemi hallgatóknak módszertani szemináriumot is szervezni, ahol minden résztvevő az őt érdeklő módszerekbe nyújt bepillantást, amely a szerteágazó keleti szakok hallgatóit egyaránt érdekelheti. A témák között szerepel összehasonlító nyelvészet, *popular culture*, történeti antropológia, szinkretizmus stb. Azt hiszem, ez mutatja, hogy az orientalisztikának mennyire kell a munkamódszer, hiszen a filológia önmagában nemigen ad kutatási irányt.

Készítette Wilhelm Gábor

JEGYZET

* Az interjú 2000 áprilisában és májusában készült e-mail segítségével. Köszönet Fejős Zoltánnak a közreműködéséért.

BELLÉR ILDIKÓ JELENTŐSEBB PUBLIKÁCIÓI

- 1987 Ottoman Perceptions of China. *In* Comité International d'Etudes Pre-Ottomanes et Ottomanes. VIth Symposium Cambridge. 1st–4th July 1984. Jean-Louis Bacque-Grammont – Emeri van Donzel, eds. 55–64. Leiden: The Divit Press.
- 1991 Script Changes in Xinjiang. *In* Cultural Change and Continuity in Central Asia. Shirin Akiner, ed. 71–83. London: Kegan Paul International.
- 1995a The Turks in Nineteenth Century Hungarian Literature. *Journal of Mediterranean Studies*. Special Issue: The Image of the Turks in Europe. Kate Fleet – Ildikó Bellér-Hann, eds. 5(2):222–238.
- 1995b Prostitution and its Effects in Northeast Turkey. *The European Journal of Women's Studies* 2(2):219–235.
- 1995c Myth and History on the Eastern Black Sea Coast. *Central Asian Survey* 14(4):487–508.
- 1995d A History of Cathay. A Translation and Linguistic Analysis of a Fifteenth-Century Turkic Manuscript. Bloomington: Indiana University Research Institute for Inner Asian Studies. /Indiana University Uralic and Altaic Series, 162./
- 1996a Informal Associations Among Women in North-East Turkey. *In* Turkish Families in Transition. G. Rasuly-Paleczek, ed. 114–138. Frankfurt/M: Peter Lang.
- 1996b Narratives and Values: Source Materials for the Study of Popular Culture in Xinjiang. *Inner Asia. Occasional Papers* 1(1):89–100.
- 1997 The Peasant Condition in Xinjiang. *Journal of Peasant Studies* 25(1):87–112.
- 1998a Crafts, Entrepreneurship and Gendered Economic Relations in Southern Xinjiang in the Era of 'Socialist Commodity Economy'. *Central Asian Survey* 17(4):701–718.
- 1998b (with Chris Hann) Markets, modernity and morality in North-East Turkey. *In* Border Cultures. Nation and State at International Frontiers. H. Donnan – T. Wilson, eds. 237–262. Cambridge: Cambridge University Press.
- 1999a Women, Work and Procreation Beliefs in Two Muslim Communities. *In* Conceiving Persons: Ethnographies of Procreation, Substance and Personhood. P. Loizos – P. Heady, eds. 113–137. London: Athlone.

1999b *Dogu Karadenizde Efsane, Tarih, Kültür*. [Myth, History and Culture on the Eastern Black Sea Coast.] Istanbul: Civi yazilari/Mjora.

2000a *The Written and the Spoken. Literacy and Oral Transmission Among the Uyghur*. Berlin–Halle: Das Arabische Buch.

2000b (with Chris Hann) *Turkish Region. State, Market and Social Identities on the East Black Sea Coast*. Oxford: James Currey. (Előkészületben.)

Oriental studies and anthropology

Ildikó Bellér-Hann studied Turkish, English and Archaeology in Budapest 1975–1981. She took her PhD degree at the University of Cambridge in 1989. She did fieldwork among the Laz in Northeast Turkey and the Uyghur in Xinjiang, Northwest China and in Kazakhstan in the 1990s concentrating on the relationship between identity, economy and the state. In her research she tries to combine text-centred methods with anthropological ones. In this interview she speaks about her investigations, ethnicity and recent trends in oriental studies.